

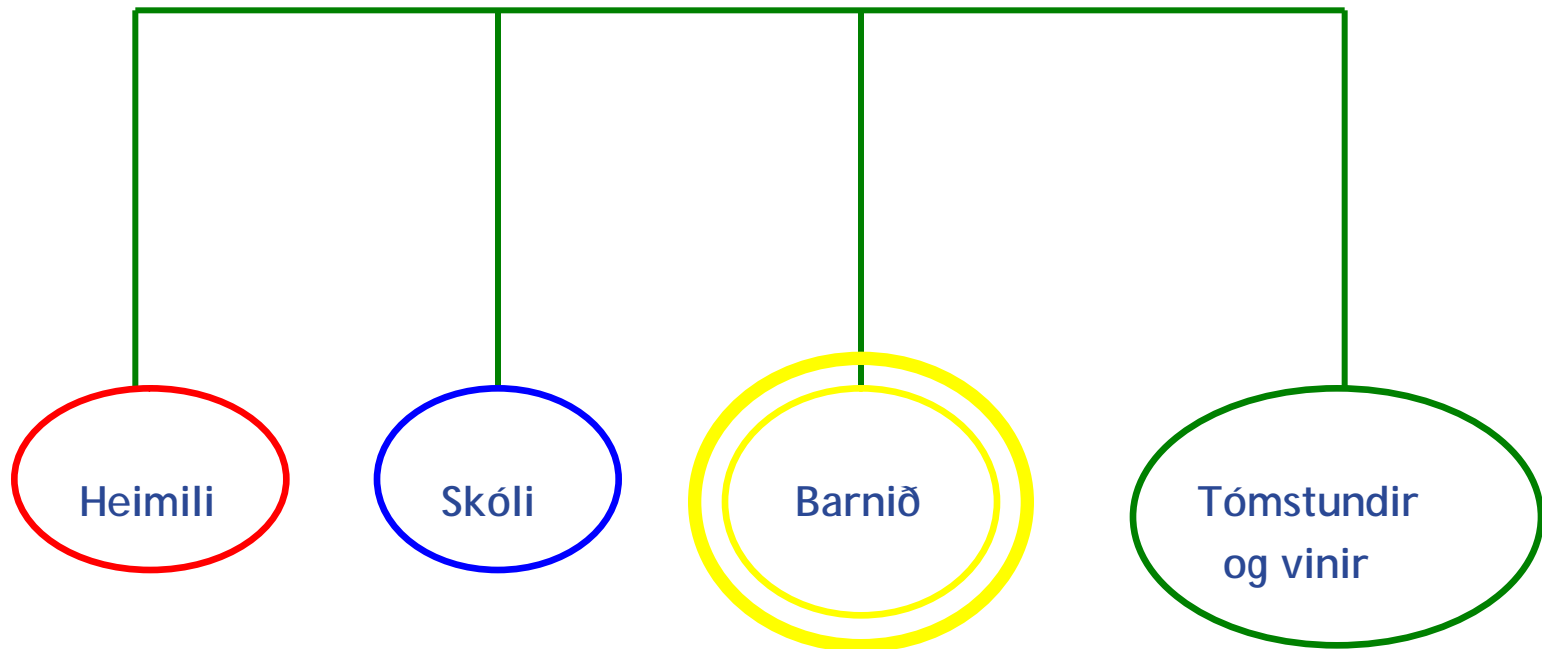
Punglyndi og geðhvarfasýki hjá unglíngum

Fræðsludagur BUGL 10. janúar 2014

Dagbjörg B Sigurðardóttir
Barna og unglíngageðlæknir

Einkenni barna

Heildræn sýn

Greiningarskilmerki þunglyndis

4 eða fleiri einkenni þurfa að hafa verið til staðar í a.m.k 2 vikur þar af a.m.k. tvö af fyrstu þremur einkennum til að uppfylla greiningu.

- 1. Depurð, lækkað geðslag, mestallan daginn, nánast á hverjum degi, að eigin mati eða annarra. Hjá börnum og unglíngum getur skapstyggð/þirringur frekar verið til staðar.

Greiningarskilmerki þunglyndis

- 2. Áhuga eða ánægjuleysi í flestallri daglegri virkni. Hætta að sinna áhugamálum sem áður þóttu skemmtileg, draga sig út úr félagslega.
- 3. Vanþrif, breytingar á líkamspyngd/vexti eða matarlyst.
- 4. Þreyta eða orkuleysi nánast daglega

Greiningarskilmerki þunglyndis

- 5. Breyting á svefni, van eða ofsvefn.
- 6. Hreyfitregða eða óróleiki.
- 7. Upplifa sig einskis verð, óraunhæf sektarkennd og/eða svartsýni, vonleysi
- 8. Minni einbeiting eða erfiðleikar að taka ákvarðanir, nánast daglega.
- 9. Endurteknar sjálfsvígs eða dauðahugsanir

Greiningarskilmerki þunglyndis

- Skiptist í vægt, meðalalvarlegt og alvarlegt þunglyndi
- Flokkað eftir því hvort um eitt kast eða endurtekið þunglyndi sé að ræða

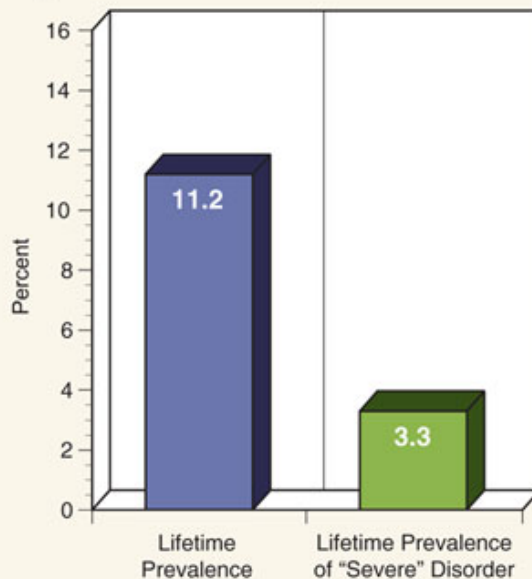
Fylgiraskanir

- Um 50% af þunglyndum börnum og unglíngum eru með eina eða fleiri aukagreiningu
- Algengast er að um kvíða- eða hegðunarraskanir sé að ræða.
- Félagslegir erfiðleikar í tengslum við vini eru algengir meðan á þunglyndi stendur og jafnvel áður
- Einnig er fjölskylduvandi oft til staðar hjá fjölskyldu barnsins

Major Depressive Disorder/Dysthymia

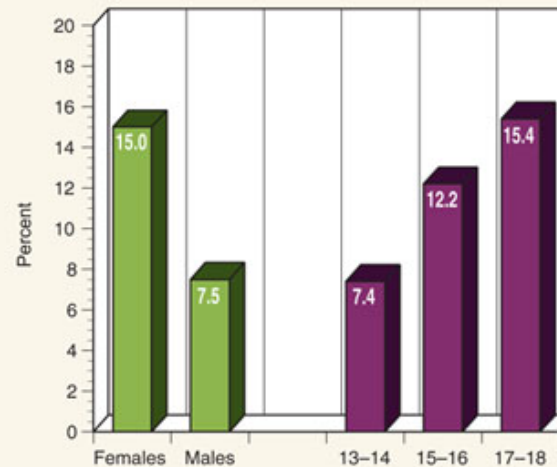
Lifetime Prevalence of 13 to 18 year olds

- **Lifetime Prevalence:** 11.2% of 13 to 18 year olds
- **Lifetime Prevalence of “Severe” Disorder:** 3.3% of 13 to 18 year olds have a “severe” depressive disorder

Demographics (for lifetime prevalence)

- **Sex and Age**

- **Race:** Not Reported

Merikangas KR, He J, Burstein M, Swanson SA, Avenevoli S, Cui L, Benjet C, Georgiades K, Swendsen J. Lifetime prevalence of mental disorders in U.S. adolescents: Results from the National Comorbidity Study-Adolescent Supplement (NCS-A). *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2010 Oct;49(10):980-989.

Geðhvarfasyki

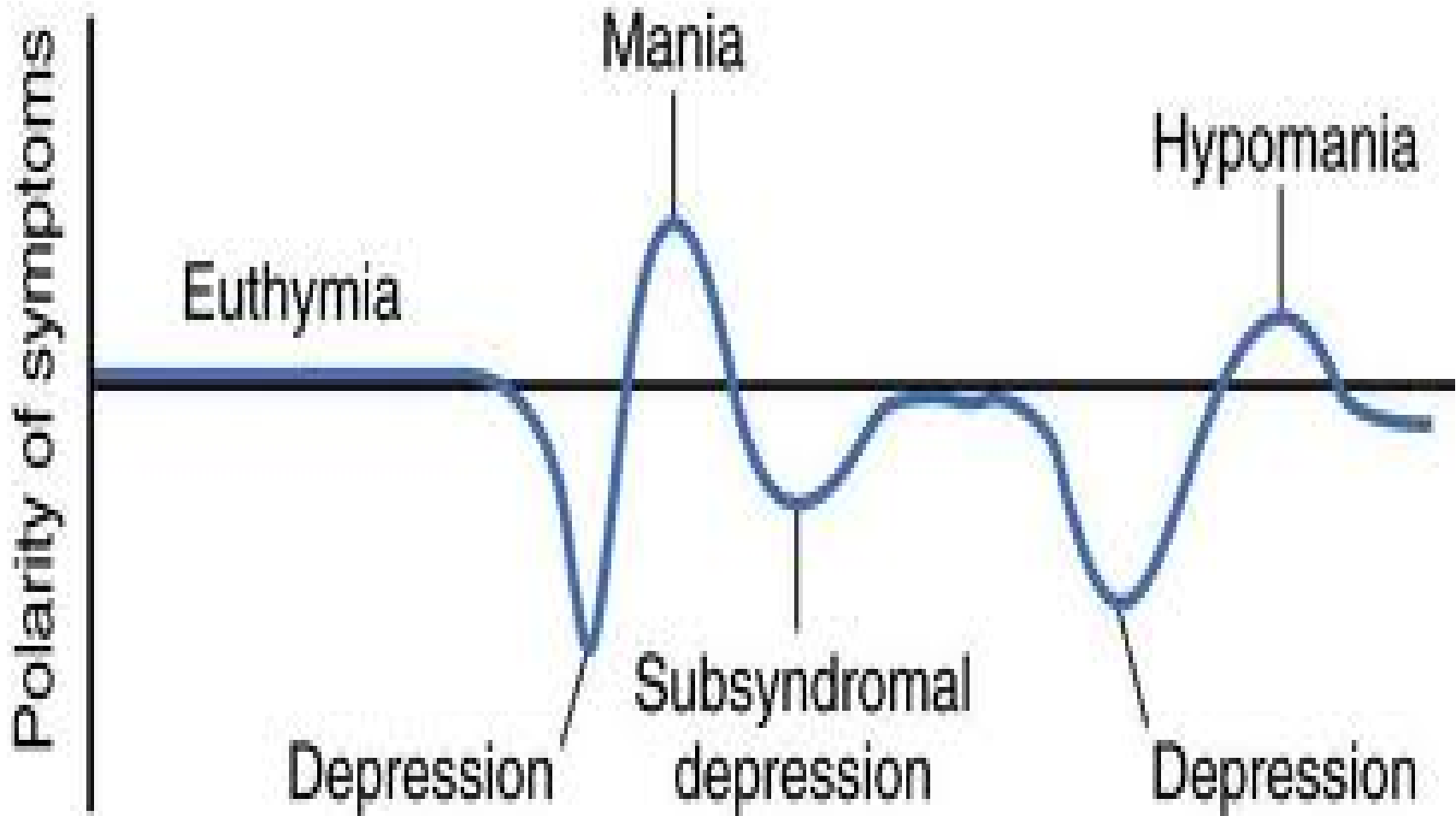
- Greining vandasöm
- Ólík viðhorf gagnvart greiningu og skoðanamunur meðal sérfræðinga
- Erfitt að áætla algengi sjúkdóms; almennt talið um 1% unglunga
- Aldur við fyrstu einkenni; 10% rekja fyrstu einkenni til unglingsára (Bretland)
- 60% í USA rekja fyrstu einkenni til unglingsára

Geðhvarfasýki

- Mismunandi skoðanir sérfræðinga og notkun á greiningarskilmerkjum milli landa veldur ósamræmi í algengitölum
- Talið vera ofgreint í Bandaríkjunum og Brasilíu
- Ósamræmi í hugtakanotkun
- oflæti -bráðaástand
- geðhvarfasjúkdómur -viðvarandi ástand

Geðhvarfasýki-greining

- Upplýsingar frá sem flestum, fjölskyldu, einstakling sjálfum, skóla eða vinnustað
- Einkenni til staðar bæði á heimili og annarsstaðar
- Einkenni valda hömlun í daglegu lífi
- Einkenni eru klárlega breyting frá grunn-geðslagi barns/unglings
- Einkenni sveiflukennd og standa yfir í amk viku fyrir oflæti og 2 vikur fyrir þunglyndi
- Taka þarf tillit til þroskastigs barns við mat einkenna (mikilmennskuhugmyndir)

Greining oflætis

- A. Afmarkað tímabil í a.m.k viku þar sem geðslag er viðvarandi hækkað eða einstaklingurinn pirraður
- B. Þrjú eða fleiri af eftirfarandi einkennum til staðar (fjögur ef einstaklingurinn sýnir pirring)
 - Mikilmennskuhugmyndir eða aukið sjálfsálit
 - Minni svefnþörf
 - Aukið tal, orðaflaumur eða málæði; “talþrýstingur”

Greining oflætis

- Aukið hugsana eða hugmyndaflug
- Einbeitingarskortur eða truflast auðveldlega
- Aukin virkni en oft erfitt að ljúka verkefnum
- Áhættuhegðun með skertu innsæi á afleiðingum athafna
- C. Mega ekki uppfylla greiningarskilmerki fyrir blandað form (mixed episode)

Greining oflætis

- D. Einkenni hamla starfsgetu, félagslegum samskiptum eða sjúkrahússinnlagnar er þörf vegna hættu á sjálfsskaða eða vegna ranghugmynda
- E. Einkenni eru ekki vegna neyslu efna eða vegna líkamlegra sjúkdóma

Einkennamynstur

- Hjá börnum er algengt að hafa blandaða mynd oflætis og þunglyndis á sama tíma
- Oftar langvinnur sjúkdómur og ekki eins sveiflukenndur og hjá fullorðnum
- Pirringur og löng alvarleg skapofsaköst oft lýsandi í oflæti fremur en vellíðunarkennd
- Ath að þessi einkenni eru ekki sértæk, sjást í ADHD, mótþróaþrjóskuröskun, þunglyndi og gagntækum þroskaröskunum

Mismunagreiningar

- Skoða vel fjölskyldusögu um geðraskanir
- Ath að neysla eiturfjafa getur verið orsök einkenna og afleiðing sjúkdóms
- Einkenni skarast; 60-90 % barna uppfylla einnig ADHD greiningu
- Ath að ADHD inniheldur ekki hækkað geðslag eða mikilmennskuhugmyndir
- Einkenni hegðunarröskunar skarast einnig; alvarleg skapofsaköst með miklum pirringi

- Unglingar svara meðferð almennt verr en fullorðnir
- Langvinnur sjúkdómur og hamlandi
- Algengt að alger bati náist ekki
- Horfur þeirra sem veikjast fyrir kynþroska virðast verri en ef veikjast seinna
- Talið að yfir 70% veikist aftur af þeim sem hafa náð bata eftir fyrstu meðferð

Meðferð geðhvarfasýki

- Meðferð er margþætt; sálfélagsleg meðferð og lyfjameðferð
- Fræðsla til einstaklings og fjölskyldu um sjúkdóminn (þekkja einkenni)
- Samvinna við skólaumhverfi, einstaklingsmiðuð námsskrá
- Mikilvægi reglufestu í lífinu, svefn, mataræði, áfengisneysla
- lyfjameðferð

Lyfjameðferð

- Einstaklingsbundin
- Byggir á rannsóknum á fullorðnum
- Oft þarf fleiri en eitt lyf til að ná og halda jafnvægi
- Ath aukaverkanir lyfja

Lyfjameðferð geðhvarfasýki

- Mælt með að halda meðferð áfram í amk 1-2 ár eftir að jafnvægi hefur náðst
- Stundum haldið áfram lyfjameðferð gegnum unglingsárin sem í eðli sínu eru óstöðug
- Ath. áhrif sjúkdóms á námsgetu þegar ákveðin er lengd meðferðar
- Ath. hættuna á að koma af stað oflæti með þunglyndislyfjum; áhættuþættir

That's all Folks!